

28 Mayıs 1952

San'at Bahisleri

Müze kültürü

İnsanlık tarihi boyunca bütün san'at eserleri tetkik edilirse, bir devrin kültür ve san'at telâkkisinin,

daha evvelki eserlerle alakalı olduğu görülür. Bu sıkı alâka dolayısıyla, ki, hiç bir zaman değişmeyen müşterek esaslar, bilgiler, her devrin san'at eserlerinde mevcuttur. San'atın düşkün devirlerinde ise bunun aksini görürüz. Bazan eski san'atın devam ettirildiği zannedilerek ruhsuz bir taklitçiliğe düşülmüş veya sadece el maharetine inhisar eden soğuk eserler meydana çıkmıştır. Bazan da hâdiselerin yalnız geçici taraflarını, hikâyelerini anlatmaktan başka bir iş görmeyen illüstrasyonlar yapılmıştır. Zamanımızda olduğu gibi, yeni bir şey yapmak iddiasıyla, tamamiyle köksüz ve yaşama kudretinden mahrum şekiller yaratılmak istendiği devirlerde olmuştur. Ya imkânların ötesine geçmek isteyen bir işçilik veya bazı küçük menfaatlerin zoruyla, mahdud zümreleri memnun etmek kaygısı, bu düşüklüğün başlıca sebeplerindendir.

Mısır san'atında, henüz doğmamış olan Yunan san'atının belirtilemini, Yunan san'atının ilk devirlerinde de, Mısır san'atının tesirlerinin bir müddet daha devam ettiğini görürüz. Buna benzeyen, karşılıklı kültür alış verişleri her milletin büyük devirlerinde vardır. Rönesans bize bunun en iyi misalini veriyor. Rönesansın bünyesi, Yunan estetiğinin tâ kendisidir. Michel Ange, Medici'lerin sarayındaki Yunan heykellerini derin bir aşkla tetkik etmişti. Titien'nin çıplakları, Yunan heykellerinden mülhemdir. Bu tarz tahliller san'atkârın ilerlemesine, yeni fikirlerin doğmasına sebep olmuştur. Bugün bu öğretici vazifeyi müzeler yapmaktadır.

Degas henüz pek küçük iken, amcası kolundan tutarak İngres'e götürüyor ve bu çocuğun nasıl yetiştilmesinin doğru olacağını soruyor. İngres buna cevap olarak: «Müzelerde kopyeler yapsın.» tavsiyesinde bulunuyor.

San'atın büyüklüğü, ciddiyeti ve eser verebilmek için lüzumlu olan her türlü bilgi ancak müzelerde öğrenilir. Müzelerden vazgeçilemeyeceğini kabul etmekle beraber, şunu iyi

Yazan
Cemal TOLLU

münekkidlerden mahrum olduğumuzdan bu halin devamı, halkın yanlış fikirlere sahip olmasına sebep olacağı gibi, san'atımızın istikbali bakımından da tehlikeli bir çığır açıyor. Bir san'at eseri; iptidai malzemesinden başlayarak, telâkki ve kültür ile muvazi giden sağlam bir işçiliğe dayanmalıdır.

Gene Rodin'i dinliyelim: «San'at histen başka birşey değildir. Fakat hacım, nisbet, renk bilgisi, el maharetini olmaksızın, en canlı duygu bile felce uğrar. En büyük bir şair, dilini bilmediği yabancı bir memlekette ne yapabilir? Yeni san'at neslinde öyle şairler var ki, maalesef, konuşmayı öğrenmek istemiyorlar. Kekelemekten başka birşey de yapmıyorlar.»

«Hayır! İlhamı güvenmeyiniz. Böyle şey yok. San'atkârın vasıfları; dikkat, samimiyet, iradedir. İşinizi namuslu bir işçi gibi tamamlayınız.»

Rodin'in istediği işçiliğin değerini Giberti'de görüyoruz. Floransadaki Batistéro'nun kapılarını, bir müsbaka neticesinde kazanmasının yegâne sebebi, çok iyi dökülmüş ve iyi bir işçilikle yapılmış olması idi.

Michel Ange, yağlı boya resmin kadınlara mahsus kolay bir iş olduğunu, asırlara dayanabilecek ve ancak erkeklerin başarabileceği ağır bir malzemenin mermer olduğunu söylerdi. Bu mübalâgalı sözü söyleyen, onun kuvvetli ve haşin karakteri idi ve işi çok ciddiye almasından ileri geliyordu.

Bugün hayranı olduğumuz Picasso ve Brague gibi asrımızın büyükleri de şahsiyetlerini ve estetiklerini doğrudan doğruya müzelerden çıkarılmışlardır.

Müzeleri tetkik eden san'atkâr, oradaki eserleri kopye ederken, onun gibi yapmayı değil, orada yerleşmiş esaslı ve ölmez kaideleri öğrenecek, o devrin düşüncelerine nüfuz edecek ve kendi dili ile yeni eserler verecektir.

Renoir'da Rubens'i ve Pompei fresklerini görürüz. Bonnard'da ise, Renoir'ı Cézanne'ı, hattâ bütün em-

presyonistlerin tesirini görmek mümkündür. Zincirin halkaları birbirine bağlanarak devam ediyor. Bütün bu

aşikâr tesirlere rağmen bu san'atkârlardan her biri ayrı ayrı şahsiyetler halinde, yeni bir dil ile ifade edilen kıymetlerle karşımıza çıkıyorlar. Picasso'nun büyüklüğü de bu taraftadır. İlk devirlerinde Toulouse-Lautres, daha sonra sıra ile zenci san'atı ve kübizmi, Yunan vazo ve heykellerini, İngres'i, Gréco'yu, Corot'yu, Cézanne'ı, son eserlerinde de ilk çağların duvar resimlerini görüyoruz. Demek oluyor ki, Picasso da tamamiyle müzelerden dayanıyor. Fakat onun kuvvetli şahsiyeti ve yaratıcı zekâsı, gördüklerini ve sevdiklerini kendine mal ederek gür bir sesle söyletiyor. Bu misalleri çoğaltmak mümkündür.

Bütün bu misallerden anlaşılıyor ki, dünyanın herhangi bir köşesine çekilerek ve atölyeye kapanarak, müzelerden mahrum bir halde, hiç bir türlü iyi san'at yapılamıyor.

Eskiden, san'atın herşeyden evvel lüzumlu olan işçiliğini ve estetiğini usta - çırak an'anesi çok sağlam ve emniyetli bir şekilde temin ederdi. Ustanın yanına kabul edilen müstakbel san'atkâr, atölyenin bir köşesinde sessiz sadasız, küçük elleriyle boya karıştırır, uzun bir müddet sonra tuval hazırlamaya başlar ve sırası geldikçe; resimlerin fonunu ve kolay taraflarını boyar, kabiliyeti nisbetinde ustanın desenlerini büyütür ve tedricen ustanın bütün işlerine bîlfiil iştirâk ederdi. Böylece, bir eserin doğuşundan, tamamlanmasına kadar, bir metod ve ilim içinde cereyan eden safhalara şahit olurdu. Bunlar, işçilikten başlayarak, fikre, ruha kadar, bir eserin muhtelif merhalelerini şaşmaz bir katiyet ile ve sıra ile öğrenilen lüzumlu bilgilerdir. Ondan sonra, başka memleketlerin san'atlarını görmek, ufukları daha çok genişletmek ihtiyacıyla seyahatler yapılır.

Bugün san'at mekteplerinin açılması ve resmin de şovaleye inmesi yüzünden, usta - çırak an'anesi unutuldu. Seyahatlerden ve müzelerden de mahrum kaldığı takdirde san'atın daha nerelere kadar düşeceğini tahmin etmek güç değildir.

* İlk sütunun devamı

bilmelidir ki, müzelerden istifade edebilmek için de muayyen bir bilgiye, geniş bir san'at kültürüne ve yarılmıyan bir zevke ihtiyaç vardır; sonsuz bir sabırla müzeleri tetkik etmek, çalışmak, tahliller yapmak zarureti vardır. Halbuki pek çok kimseler, bu ihtiyacı duymıyacak kadar zayıftırlar. Müzelere pek az gittiklerini söyliyerek öğünürler; müzelerin yakılmasını tavsiye edecek kadar ileri gidenler de yok değildir.

Rodin ise, «vasiyetname» sinde: «Phidias'ın önünde, Michel Ange'nin önünde eğiliniz. Birinin ilâhî sükunetini, diğerinin haşin ızdırabını takdirle temaşa ediniz. Asıl ruhlar için takdir, bereketli bir şarap gibidir.»

«Bununla beraber ağabeylerinizi taklitten kendinizi koruyunuz. An'aneye hürmetkâr, onun sakladığı, ebediyen velûd olanı seçmesini biliniz. Tabiat aşkı ve samimiyet. Bunlar dâhilerin iki kuvvetli ihtirasıdır. Hepsî tabiata taptılar ve hiç bir zaman aldatmadılar. Bu an'ane size itiyadın verdiği maharetten kaçınmanın anahtarını verir. Bizzat an'ane size, durmadan hakikati aramanızı emreder ve herhangi bir üstada körü körüne itaat etmekten sizi alıkor.» diyor.

Bütün büyük san'atkârların sıkı sıkıya bağlı kaldıkları, saygı gösterdikleri an'anedan mahrum devirlerde her yapılan resim ve heykele (eser) vasfı kolaylıkla verilmektedir. Bir resim veya heykelin (eser) vassafına lâıyk olması için muayyen bir kültür ve estetik hususiyetlerini haiz olması şarttır. Bilhassa memleketimizde çerçeveye konan her resim, bir san'at eseri gibi telâkki edilerek halka teşhir ediliyor. Bilgili